

# Martin N. Hansen

## En sønderjysk folkemålsdigter

Af Ernst Christensen.

I Sønderjyske Årbøgers første bind fra 1889 er der 14 artikler, og ikke mindre end halvdelen af dem omhandler sproglige forhold. Det kan vel tages som bevis for, hvilken vægt man tillagde modersmålets bevarelse på et tidspunkt, da det danske sprog som følge af den nye tyske skolelov var trængt ud af skolen.

Blandt disse 14 bidrag er en lille samling digte på sønderjysk mål af Nikolaj Andersen.

Ti år senere, i Sønderjyske Årbøger 1899, skriver Nikolaj Andersen en meget lærd afhandling, „Gennem 600 år“, hvori han konstaterer, at „for 600 år siden talte og skrev vore forfædre her i landsdelen en dansk dialekt, der — bortset fra mer eller mindre betydelige mærker af oldsproget, både med hensyn til lydforhold, bøjning og ordforråd — næsten er ens med vort nuværende sønderjyske landsmål“. Han drager følgende konsekvenser ud fra sine betragtninger:

- »1. at vort nuværende sønderjyske mål er et dansk mål.
2. at vort nuværende sønderjyske mål er et gammelt mål.
3. at vort nuværende sønderjyske mål er et godt mål.

Men er det *dansk*, er det *gammelt*, er det *godt*, så er det tillige unægtelig *godt gammelt dansk!*«

Lad os holde fast ved det.

Folkemålet passer som hånd i handske til de folk, der taler det — det er et funktionalistisk sprog — man kan udtrykke det, der skal siges i dagliglivet, bedre i folkemålet end i rigsmålet, og det går slet ikke på tysk.

E natue gær över e optugtels for Mikkel Madsen, da han er kommen hjem fra Holsten og slet ikke kan tale dansk mere — men da han kom til at trampe på rivens tænder, så skaffet gav ham en sinkadus i panden, måtte han bande inderligt på godt sønderjysk: For satan, din forbande rywe!

Eller da skolemesteren Jes Hansen og hans kone An-Dode, hvis vugg haj stâjn i Starup var ude at sejle — men snak dansk? Nej, tysk var det di sar o snakke! Men i det afgørende øjeblik, da søsygen sled i hende, og hun var ved at få sin fangst, råbte hun højt på godt sønderjysk: Hjælp mæ Jes, a døe, a døe!

Jeg kommer i tanker om vore bestyrelsesmøder i Historisk Samfund. Når de saglige forhandlinger er vel overstået, og de behørigt er ført til protokols, og mere almene emner kommer på tale, ja, så snakker professoren, provsten og præsten, seminarielektoren og landsarkivaren, skoleinspektøren og selvfølgelig også bønderne sønderjysk, så det synger, og det er ofte, at disse uformelle samtaler på folkemålet fører til frugtbare resultater.

Folkemålet er marven i vort sprog. Når det sygner hen, er der ikke meget at håbe på, så er sindelaget også ved at gå tabt — det er der desværre eksempler nok på, og det er meget svært at genoplive det.

Lad mig nævne de mænd, der blev førere for sønderjyder i vanskelige tider.

H. P. Hanssen, der ikke blot havde et mandat, men følte det som et kald. Enten han talte dansk til sine landsmænd, eller han talte tysk i rigsdagen, gjorde han det med folkemålets musik i begge sprog. Jeg har aldrig hørt Jens Jessen tale. Der er sagt, at han skrev sin avis på det mest fuldendte dansk, men mon ikke det vestslesvigske klang igennem hans tale? Nis Nissen og Kloppenborg Skrumsager kunne ikke løbe fra deres oprindelse, og Hans Andersen, Kongsbjerg, kan da slet ikke. Den eneste, man kunne have svært ved at stedfæste, var Peter Grau, men det skyldtes vel hans skolegang i Svendborg.

Jeg mindes en oplevelse fra 1912. Vi var med Mads Gram i Frøslev og Flensborg og skulle vise folkedanse. Vi var indkvarteret i Frøslev, og da vi sad ved middagsmaden, suppe med boller, fik jeg en gammel morlil til bords. „Do ved vel it, hven do sirre ved,“ sagde hun til mig. Jeg så spørgende hen på hende, og så sagde hun: »Jo, æ er den Mari, e sopgry kopt øwwe for«. Jeg fik på den tur et levende indtryk af, hvad Karsten Thomsen havde betydet for den egn. Men tilbage til Nikolaj Andersen. Jeg husker, hvordan jeg som dreng, når Sønderjyske Årbøger eller Sprogforeningens Almanak kom ind ad døren, først bladede om for at

finde hans digte. De var som født ud af tiden, somme tider skarpe og bidske, men altid morsomme. Her er et kosteligt digt om ham, der var Gammelgås öwwemand i at lyve. Jo, de satte kulør på tilværelsen. Han kunne jo nok være lidt uærbødig overfor præsterne, f. eks. når han lader drengen udbryde: »Æ kund sawt få en præst, hvæn æ bare haj skidt nok! :

Der var flere, der forsøgte at gøre Nikolaj Andersen kunsten efter, mer eller mindre heldigt. I det hele taget var vi jo ikke forvænt med digtere under fremmedherredømmet — der var andet at bruge kræfterne til. Men lige før krigen lukkede alle sluser, dukkede en ung mand op, der virkelig var digter både i poesi og prosa.

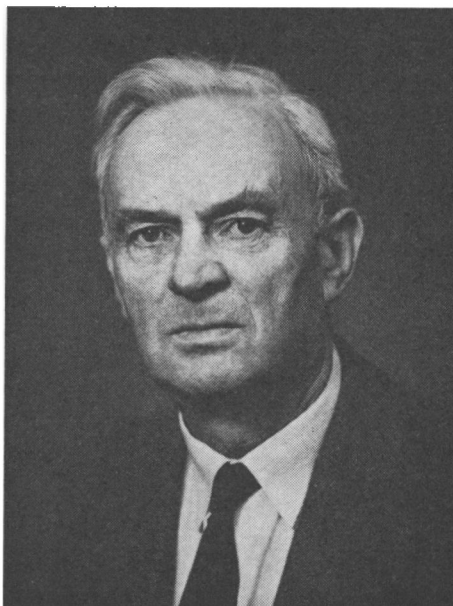
Det var Martin N. Hansen. Han skriver på alsingermålet og er alsinger, og det er ham, jeg vil fortælle lidt om.

Ganske vist ville skæbnen, at han blev født på Sundeved, men begge hans forældre var sønderjyder, hans far stammede fra Haderslev og hans mor fra Hundslev på Als, og han voksede op her på Mellemals. Det så ikke allerlysest ud for den lille Martin, for hans forældre gik tidligt fra hinanden, faderen rejste bort, og moderen måtte tjene brødet til sig og sine to børn hos fremmede. Men hans mor var af gammel god slægt, hun sled sig igennem og formåede at give sine børn et godt hjem og en fornuftig opdragelse. „Som en glaj sang, et mildt sollsikin“, husker han sin mor.

Jeg har aldrig hørt, at Martin har beklaget sig over sin barn-dom. Han havde let ved at lære, og vers kunne han udenad, når han havde hørt dem én gang. Det fik han en daler for, endnu inden han kom i skole. Han kunne så mange salmer, „at han let kunne blive præst en gang, og så skulle mor rigtigt få det godt, når hun kom i præstegården hos mig.“

Hans mor havde ofte arbejde i præstegården, og præsten morede sig med at tale med hendes lille opvakte dreng. En aften kom hans mor hjem fra arbejde og fortalte ham, at præsten havde sagt, at Martin burde i en højere skole. Præsten skulle nok sørge for de penge, der skulle til.

Disse drømme fik dog en brat afslutning, for præsten havde en søn, som Martin ofte legede sammen med ved præstegårdens dam. En dag satte de skibe i dammen, men Martin ville have et dansk og præstens søn et tysk flag på skibet. Under striden kom



*Martin N. Hansen*

Martin til at skubbe præstens søn i vandet, og efter den tid var det forbi med at tale om penge til at læse for.

For resten klarede Martin sig godt i skolen. Der var vel nok nogle drillerier, også fordi han ingen far havde. Men selv om Martin ikke var nogen kæmpe, og ikke kunne klare sig med „slående“ argumenter, så kunne hans tunge være hvas og hans spottevers skarpe, og det bed vel nok så godt. Vi drenge i nabo-skolen vidste godt, at derovre var der en dreng, der kunne lave sådan nogle fine vers om degnen.

Da Martin gik til konfirmationsundervisning, skulle han hjælpe at flytte præstens stueorgel og kom derved til at skubbe til et stort billede af kejser Wilhelm, så det klaskede mod væggen. Da kom præsten farende, rød i hovedet af vrede, og spurgte, om de ville ødelægge hans kejser. Da gik det op for Martin, „at præstens rige for en stor del var af denne verden, og at man ikke behøvede at være stort anderledes end andre for at blive præst.“

Martin kom ikke til at studere, men kom i snedkerlære. Det kunne jo ske, at drømmene i hans sind blev så voldsomme, at

høvlen gik i sta. »Sjel om e dav' var lang', skuld der og' tid te å drøem dengang, og dæ var dem, dæ låt, det tov for møje tid heller bløv ved for læng. Og hvad kund det blyv te? Et godt hoej o en lidt ringe karl fandt ud åv e og so med et bredt grin: Han kån blyv kong for dem, dæ drømm om dav.

Så vidst en det. Og det svid' læng. Men e dav tykkes en endda, han kund hå funden det, dæ var ringe.«

Martin kom på højskole i en tidlig alder. Det var håndværkerafdelingen på Vallekilde, han besøgte, og han havde det vel, som vi allesammen havde det dengang og under de omstændigheder, at vi forsultne sugede til os af den åndelige føde, vi fik. Det var, som om der åbnede sig en helt ny verden for os. Og Martin blev sulten efter mere. Men først ville han ud at se sig om i verden. Han tog ranslen på nakken og drog som »zünftig« håndværker sydpå. Han ser fremmede forhold og møder fremmede mennesker, og han „tejer dem åv“ og gemmer dem i erindringen til senere brug.

Men ikke så snart er han hjemme igen, før han er midt i den nationale kamp. Han går til nationale møder og hører om binde-loven, der netop er aktuel i 1913.

Og så begynder hans sprælske fantasi at arbejde sammen med hans poetiske sans. Nu vil han afsløre hele denne komedie. Og han begynder at skrive det store digt »om en månd, hvis navn det er Jens Pede Kresjen Ravn«. Efterhånden, som det bliver fær-digt på høvlspåner og papirlapper, læser han det højt for naboen Christian Nielsen, (senere Vollerup), og de har nok moret sig godt, efterhånden som digtet skred frem.

Digtet var en eneste stor satire over forholdene i Nordslesvig og grupperer sig om Ravn, bonden, der pantsætter sin gård til e Höfebank i Kiel. Der falder drøje hip til alle sider, og det lugter endda lidt af majestætsfornærmelse, idet også kejser Wilhelm får et hip.

Ved kaffebordet efter en gymnastikopvisning i Asserballeskov kro anden påskedag 1914 læste Martin sit digt op, og folk morede sig kosteligt. Alle undtagen bestyrelsen — de blev længere og læn-gere i ansigterne, efterhånden som digtet skred frem. — Gik det her godt, måtte der mindst ske et mirakel!

Det gik *ikke* godt! Et par dage efter fik Chr. Becker (forman-

den) besøg af gendarmen. Pludselig stod han i „e lejgaf“, da Becker var ude at harve. Becker så meget dum og uforstående ud, da gendarmen nævnte digtet — han var en stor skuespiller, og hans runde, godmodige ansigt virkede meget troværdigt, men der hjalp ingen kære mor, der skulle optages rapport! Og Becker måtte spænde fra og vandre med hjem.

Til alt held stod der en duft af smørbagte pandekager omkring huset, og da gendarmen var bragt til sæde, lindede Becker døren ud til køkkenet og bad sin mor om en pandekage. Lenn Maj vidste nok, hvad der hørte til, og pandekagerne var ledsaget af et par røde snapse, der var stærkere, end de så ud til, og samtalen fik efterhånden et helt venskabeligt forløb. De blev enige om, at hvis manuskriptet kunne skaffes tilveje, og det viste sig at være harmløst, ville gendarmen fremlægge det for landråden og forresten jævne ud på sagen, så godt han kunne. De tog afsked i bedste forståelse, og gendarmen lod falde et ord om, at nu måtte han snakke lidt med Christen Ernst Christensen, da han var her i byen.

„Så kan vi følges ad op til hjørnet,“ fløj det ud af Becker, „for jeg skal lige ud at flytte køerne!“

Og de fulgtes ad et stykke, men da gendarmen var godt ude af syne, brød Becker gennem hegnet, smed træskoene og løb i skarpt trav over en mark til Chr. Ernst, styrtede gennem et par døre, fandt Chr. Ernst i køkkenet og havde lige luft nok til at give en kort forklaring, da gendarmen dukkede op i indkørslen. „Pigekamret!“ hviskede Chr. Ernst. Og derhen forsvandt Becker så.

Da gendarmen kom ind på gårdspladsen, sad Beckers sorte pudel på trappen og tog imod ham. Den logrede lidt med halen, som om den ville sige: „Goddav igen, hr. vagtmester.“

Da Chr. Ernst kom ud på trappen for at tage imod, spurgte gendarmen: „Ist das nicht Becker sein Hund?“

Jo, det var det da, „den plejer at løbe et lille smut herom hver formiddag,“ sagde Chr. Ernst — »Ach so, hm, hm,« mumlede gendarmen. Chr. Ernst fik ham hastigt ind og bragt til sæde, men åbnede først døren ud i køkkenet og sa' bare: »An-Maj!« Og An-Maj vidste nok af erfaring, hvad der skulle til, når gendarmen kom. Hun var der hurtigt med varmt vand og sukker og romflasken. Cigarrøgen snoede sig snart om dem begge, og snakken

gik helt hyggeligt. De to kendte hinanden og havde tit været til møde sammen. De var stiltiende enige om, at man ved møderne sang, hvad man måtte, og sagde, hvad man ville, for det her dansk kunne gendarmen ikke så godt følge med i.

Da talen faldt på manuskriptet til det famøse digt, mente Chr. Ernst ikke, der ville blive nogen vanskelighed med det, hvis man altså kunne få fat på den her forløbne snedkersvend, der snart arbejdede det ene, snart det andet sted, men det gik vel! De tog afsked i bedste forståelse.

Martin havde virkelig flyttet sine teltpæle, men omsider fandt man ham, og i al hemmelighed indfandt han sig hos Chr. Ernst, og de gik i gang med digtet. De prøvede først at få skik på originalen, men det viste sig umuligt at holde styr på Martins sprælske fantasi — der måtte et helt nyt digt til. Man begyndte forfra, og der var intet andet tilbage af originalen end begyndelseslinjerne: Æ vil forteel om jen, hvis navn, det var Jens Pede Kresjen Ravn, men „harmløst“ var digtet blevet.

Da jeg en uges tid efter kom hjem fra højskole, var Martin og hans digt samtaleemne på hele egnen. Martin var med et slag blevet en kendt mand. Han var nok lidt ked af, at der blev udvist en snes danske tjenestefolk fra egnen lige før 1. maj, men det så folk stort på, og Martin satte ikke sit gode navn og rygte over styr af den grund, og myndighederne fik snart andet at tænke på sommeren 1914.

Da krigen kom, bosatte Martin sig i Elstrup. Han lejede den ene ende af et aftægtshus og begyndte for sig selv. Det var skam ikke meningen, at han ville med i krigen! Heldigvis havde han et dårligt fodled, der hovnede op ved overdreven brug og fik ham til at halte, og det forstod han at udnytte. Hver gang han blev indkaldt til session, måtte han ud på en lang pinefuld vandring. Jeg havde dengang en hest, som skulle mønstres for evt. at blive taget til krigsbrug. Den var lidt platfodet, men en stærk hest, som jeg nødigt ville af med. Den kunne også bringes til at halte ved overdreven brug på hård vej, og derfor spændte jeg for og kørte en lang tur. Da jeg var på hjemvejen, hesten havde godt begyndt at trække på benet, ser jeg i mørkningen en mandskikkelse vralte hen ad vejen foran mig. Den så lidt troldeagtig ud og opførte sig ikke helt færdselssikkert. Da jeg nåede skikkel-

sen, var det: Martin. Jeg holdt hesten an og spurgte ham, om han ville køre med. „Æ do tombe,“ sa' Martin „æ skal skam go“. Og så fik vi jo hinandens historie og haltede videre, hver til sin side.

I Elstrup lever Martin blandt alsinger, han hører gamle mennesker fortælle sagn og historier, — de unge kommer hjem på orlov og fortæller om krigens gru og deres forfærdelige oplevelser — han ser krigsfangerne gå på arbejde, bevogtet af tyske soldater. Denne særlige atmosfære, hvor alt drejer sig om krigen, bundfælder sig meget dybt i ham. Han digter om skæbner, han møder, eller opbevarer dem i mindet til senere. Og fine digte om f. eks. »Ivan Abonasjoff«, »Gro daw«, om »Madeleine« o. m. a. bliver til. Da dagen endelig kommer, da der skal stemmes, skriver han digtet „En stue dav“.

Så er tiden endelig inde til, at Martin skal have sine drømme realiseret. Nu vil han lære noget. Han tager på Askov højskole 2 år og fortsætter med et kursus på Statens lærerhøjskole. Derefter bliver han lærer ved Fiskerhøjskolen i Snoghøj og Husmandsskolen ved Odense. Så afbryder han pludselig lærerbanen og bliver elev ved biblioteket i Sønderborg.

Kort i forvejen var han blevet gift. Det varede kun så kort — et årstid efter døde hans unge kone af en uhelbredelig sygdom. Han kommer ud i brydninger og indre kampe. Man kunne finde ham i skumringen, vandrende frem og tilbage på strandpromenaden med håret ned i panden og blikket stirrende frem for sig, som om han søgte efter noget. Dramaet var født i hans eget sind, og nu skulle det finde udtryk. Han sysler med Molière og Ibsen, alt imens han selv skriver et skuespil. Da det er fuldendt, indbyder han nogle venner og læser det op for dem. Han gør det med megen patos — han er jo ung og begejstret. At der var noget i ham, var der ingen af hans gæster, der var i tvivl om — derimod havde de lidt svært ved at forstå, hvad det var, og nogle af dem rystede på hovedet — gæringstider har alle sande digtere vel været ude i.

Da Martin senere blev bibliotekar i Odense og bosatte sig derovre, har det måske, trods hans kærlighed til Als, været en slags lettelse. Han kom til at se det hele på afstand — både barndoms-tiden med dens problemer — ungdommen med dens gæringstider



— skuffelsen over ikke at have fået den uddannelse, som stod mål med det, han havde ønsket og mente at kunne yde — alt det fik han på afstand. Og alligevel! Her fandt han sin kone, Gudrun, der blev en stor støtte for ham. Hun havde sans for sprog og rytme — og mon ikke det var hende, der fik ham pillet ned fra dramaets stormfulde højder, hvor han måske slet ikke hørte hjemme — det kunne andre gøre bedre end han. Men skrive fine digte, fortællinger, essays på barndomsmålet, det kunne ingen gøre ham efter. Han skriver selv:

„Det gik omsider mod lys og dag, der lyste mig en lykke imøde, som jeg aldrig havde drømt om, et rigt følgeskab, der gav mig en hidtil ukendt tryghed.“

Således kom virkeligheden til at overskygge drømmene. Og hvor var det godt for ham — og for os alle.

Sine ferier tilbragte Martin altid hos slægt og venner på Als — og de sidste er der mange af. Her går Martin på sine barndomsstier og taler med gamle bekendte, og her blev mange nye digte til, og nogle af dem står mål med de bedste i dansk litteratur — de er måske ikke værdsat efter fortjeneste af kritikerne. Folk i den bestilling har jo travlt, og ikke alle er så begavede, at de i en fart kan læse digte på alsisk — og så fatter de heller ikke den dybe undertone, der kan dirre i folkemålets sange, og som kun fuldt ud fattes af de mennesker, der er hjemme i dette sprog. Netop derfor er vel en folkemålsdigter ikke altid læst i det omfang, han burde læses.

Martin har været flittig — og han spænder over hele registret. Han kan være morsom og satirisk som Nikolaj Andersen. Han kan være lyrisk og indsmigrende, når han skriver om sin skønne fødeø og dens skønne piger. Han kan være alvorlig og manende: „Er vi rigte o vagt for vort hjem og vor ret, hven e tyskeres øjn er mod nør?“ Og den nationale undertone klinger stærkt igennem i det satiriske digt om Pær Jepsen, et digt, der illegalt vandrede fra hånd til hånd under besættelsen. Jo, vi har meget at sige Martin tak for, ikke mindst alsingerne. For hans digtning blev *levende* i alsingernes mund. Den forblev ikke blot døde vers på papiret, men hans sange synges, og hans digte læses så godt som dagligt her på øen — og vi er særligt glade, når han selv kommer herover for at tolke dem.

Der var meget mere at fortælle om Martin. Dette er ikke en udtømmende skildring af ham og hans værk. Han er heldigvis spillevende endnu. Jeg har f. eks. ikke nævnt hans oversættelsesarbejde — Robert Burns digte fra skotsk til alsisk. Goethes Faust fra tysk til dansk. Et kæmpearbejde, der har taget ham år. Anden del er lige udkommen, og han er lykkelig over at have fået det fuldført. Martin er altså ikke helt færdig med det dramatiske endnu. Hvem ved, hvad vi kan vente!

Mange kunstnere bliver først påskønnet efter deres død. Martin skal have denne tak, mens han lever, en dybt følt tak fra Sønderjylland — fra Als — ved en alsinger.

### Som Sang i Juninætter

Mild og munter

Mel.: Aage Lund.

Som Sang i Juni- nat-ter med Em åv Hyld i Blåst såndt  
 er o Als di lyk-le Ungdoms-ti-e, for  
 sjel om det er Vin-ter med Islav, Håvl og Frost, så  
 drømm vi om di frej-le Sommer-sti-e. Og  
 gik vi langs e Dig-ge en tid-le Sommerdø, og  
 stov vi lidt og kig-ged ved Naldmoss og Fynshav, så  
 ha vi ål-de funden novve ville.

Som Sang i Juninætter med Em åv Hyld i Blåst  
 såndt er o Als di lyk-le Ungdoms-ti-e,  
 for sjel om det er Vinter med Islav, Håvl og Frost,  
 så drømm vi om di frej-le Sommerstie.  
 Og gik vi langs e Digge en tidle Sommerdø,  
 og stov vi lidt og kigged ved Naldmoss og Fynshav,  
 så hæ vi ålde funden novve ville.

Så liflet som et Rislen højt i vor Baendoms Lind  
 vi hovse glæj den Ti, vi gik og sværmed',  
 det føest lill Kys en vovved', et Håndtryk fast åv hind'l  
 i mænne, mænne Dav' med Rusk det værme.  
 Og gik en med sin Kjærest lidt nenn te Kejnæsdrej  
 og kigged øv'r te Angel, hvad vidst vi så å sæj —  
 vi såv kun o den Suel, der gik i Bjerre.

Ja, den som kun er hjemm ved e Hav og Skov og Strænd,  
 fæsst i det fremmed føll, hvor godt vi hærr e,  
 en frejle Stoend å mindes, er som en venle Hænd,  
 der viske Tåre væk fro den, der grærre.  
 Det er så still og frejlet og fint ved Lønsemaj —  
 hvor tit og læng en stov der og såv sej nok så glaj:  
 vi bytter itt så gjenn med dem o Soende.

Langs med Alsoend en Sonda, hvor så vi vil ty hen,  
 det hiele er så mildt og trygt og frejle,  
 så en bløv glaj og nikked og hvisked te sin Ven:  
 Hér kån der da kun mød' voss novve glæjle.  
 Men kam vi ud te Arnkiel, og strammed' sej en Min',  
 e Pig' vel somti listed' sin Hænd så still i din,  
 for hun mått mærk egenn, hvor fast den trykke.

Og stov vi og tåld Kjerke ved Almstej o e Vej,  
 det gör Folk somti, næ di blyver ælde,  
 da stov det i dæ' Øjn som: Lad sint voss mist den Glæj  
 å sier vort Lænd, der hævve sej og fælde.  
 Ja, lad det og blyv sint før vi i vor Grav skal nenn,  
 og skuld engang omsi'e vi komm te Lyv egenn,  
 da lad det blyv o Als melld gammel Venner.

*Martin N. Hansen.*

#### BIBLIOGRAFI

##### *På sønderjysk folkemål:*

- Hvæ fowl må syng —. 1924. — Troldtøj. Alsiske digte. 1925.  
 Tammes Trip å Pæ Nip. (Privattryk). 1927.  
 Madeleine. Ny og gammel alsisk rim. 1928.  
 Jens Pede å Hindenborre. Tolv Digte. 1930.  
 Hjemm. Digte. 1936. Farvelagte vignetter af Herman Madsen.  
 Med en Blomm i e Hat. Nye Digte fra Als. 1943.  
 Vignetter af Albert Elmstedt. 2. oplag 1944.  
 Lad voss syng om Mari. Viser og Sange fra Als. 1945.  
 Ad min Vårsti o Als. Minder om Folk en gjenn vil hovs. 1948.  
 Jøn Torres Gravel og andre sørgmuntre, men sande Beretninger fra  
 Livet. 1949.  
 Alsingerviser. 1950.  
 Nogle digte af Robert Burns, gendigtet på folkemål med et rids af hans  
 liv. 1951. Tegninger af Thormod Kidde.  
 Lav e Kokke var kry. Novve skæmtsom Rim både gammel og ny. 1951.  
 I mit Herred til Hest. Et Bundt nye Digte og Viser. 1953.  
 Den hjemle Blæst. Et udvalg af gamle og nye digte på sønderjysk. 1958.

*Andre arbejder:*

Dansk Digtning i Nordslesvig efter 1864. 1926. Særtryk af *Hejmdal*.  
Karsten Thomsen fra Frøslev. 1936.  
Unge år og krigens sår. Erindringsbilleder. 1963.

*Oversættelser:*

Thomas Gray: Elegi skrevet på en landsbykirkegård. 1956.  
Eventyr for børn og voksne. Samlede af Brødrene Grimm. Bd. 1. 1956.  
Eventyr for børn og voksne. Samlede af Brødrene Grimm. Bd. 2. 1959.  
Tegninger af Ludwig Richter. Oversat efter originaludgaven 1812-15.  
Ny samlet udgave i Hasselbalchs Billigbøger. 1964.  
Johann Wolfgang Goethe: Ur-Faust. Gendigtning. 1959. Ny udgave.  
Goethe: Faust. En tragedie. Udgivet af Dansk lærerforeningen. 1959.  
Andet oplag 1963.  
Goethe: Faust. Tragediens anden del. Udgivet af Dansk lærerforeningen.  
1963.  
Desuden digte og sange til forskellige skuespil, bl. a. til Rolf Hochhut:  
Stedfortræderen. 1963.

*Privattryk, sammen med Odense Amts Bogtrykkeri:*

Enkefru Carlsens rejse. Et portræt. 1938.  
En sangers kald — og nogle tanker i anledning af bogtrykkerkunstens  
500-år. 1939.  
Fire digte fra 1940. — men vort land var aldrig mere fagert før. 1940.  
Dansk selvhævdelse i Sønderjylland fra Køllertiden til genforeningen.  
Et foredrag. 1941.  
Nemesis divina, eller bare et brev om bøger og læsning. 1942.  
Ved gammel mjød og skjaldekvad — eller et brev til om bøger og læsning.  
1943.  
Vesterlandenes opium eller en tredje lille snak om bøger og læsning.  
1944.  
Under Tagdryppet eller en fjerde lille snak om bøger og læsning. 1945.  
H. C. Andersen hin blide, eller en femte lille snak om bøger og læsning.  
1946.  
Elskelige og fromme vandaler, eller en sjette bitte snak om bøger og læsning.  
1947.  
In the land of Burns, eller en syvende bitte snak om bøger og læsning.  
1948.  
Om at kende asenet på ørerne, eller en ottende liden snak om bøger og læsning.  
Denne gang en gammel bønnebog. 1949.  
En strofe af Goethe, eller en niende bitte snak om bøger og læsning.  
1950.  
Flickan från fjärran, eller en tiende bitte snak om bøger og læsning.  
1951.  
En skotsk xylograf. Thomas Bewicks memoarer, eller en elvte bitte snak om bøger og læsning.  
1952.  
Om at læse kataloger, eller en tolvte bitte snak om bøger og læsning.  
1953.  
Den vanskelige kunst — eller lidt om nordiske Faust-oversættelser.  
1954.  
I erindringens brændende have. 1955.

Den frugtbare drøm — samt to af brødrene Grimms eventyr. *Bror og søster og Den bestøvlede kat*. 1956.  
 Under pilenes mørke hang — eller lidt om den finske digter Aleksis Kivi og hans bog *Syv Brødre*. 1957.  
 Johann Wolfgang Goethe: Ur-Faust. Gendigtning. 1958.  
 Rejsen — Brevet — Høststormen. 1959.  
 Avner for vinden. (Digte). 1960.  
 Johann Wolfgang Goethe: Romerske elegier. I gendigtning. 1961.  
 Dagbogsblade fra en rekonvalescens. 1962.  
 Fremmede klange. (Oversatte digte). 1963.

*Sammen med Anker Reinholdt Andersen, Sønderborg:*

Høststormen. 1952. — Mørkningstimer. 1953. — Sommerdage. 1954.

*Festskrifter:*

Et hundrede Aar. Fyens Stifts Læseforening. 1838 — Tredivte Januar — 1938. 1938.  
 Sønderjysk Forening for Odense og Omegn. De første halvtreds Aar. Toogtyvende April 1889-1939. 1939.  
 Aktieselskabet Haustrups Fabriker. Udgivet i Anledning af 25 Aars Dagen for Virksomhedens Grundlæggelse 1. juli 1939. 1939.  
 Blade af en Typografs Dagbog. Udsendt 1. Juli 1952 i Anledning af Andelsbogtrykkeriets 50-Aars Jubilæum. 1952.

*Digte i antologier:*

Sønderjyske Digte på Folkesproget. I Udvalg. Udgivne af Selskabet for nordisk Filologi ved Marius Kristensen og Carl S. Petersen. 1920.  
 Jysk Sinnelaw. Antologi af jyske Digte ved Peter Skautrup. 1950.  
 Vers og værktøj. Et udvalg af digte ved Oluf Bertolt og Haggmund Hansen. 2. udgave. 1951.  
 Folkehøjskolens sangbog. Fjortende udgave, f. f. 1951.  
 Sprogets Melodi. Dialektidige fra danske Landsdele. 1955.  
 Sønderjyske Folkemålsdigte. Et udvalg til skolebrug ved Niels Jensen og A. Feilberg Jørgensen. 1960.  
 Desuden forskellige bidrag i Sprogforeningens Almanak, Margrethe-Heftet, årsskrifter, fagblade og dagblade.

*Større artikler:*

Alsisk Folkesind i Bogen om Als. 1956. Side 434-450.

*Sange med musik:*

Tammes Trip å Pæ Nip og fem andre sønderjyske Viser med Musik af Viggo Bitsch. 1929.  
 Otte Viser med Musik af Aage Lund. 1945.  
 Som Sang i Juninætter — med Musik af Aage Lund. 1946.  
 Seks Sange med Melodier af Th. Aagaard. 1952.  
 Kjesten — med musik af Viggo Bitsch. Wilhelm Hansens kor-bibliotek (Mandsstemmer) nr. 484. 1960.

*Utrykte melodier foreligger af:*

Viggo Bitsch, Hakon Elmer, Kaj Jørgensen, Aage Lund, Mogens Jermiin Nissen m. fl.